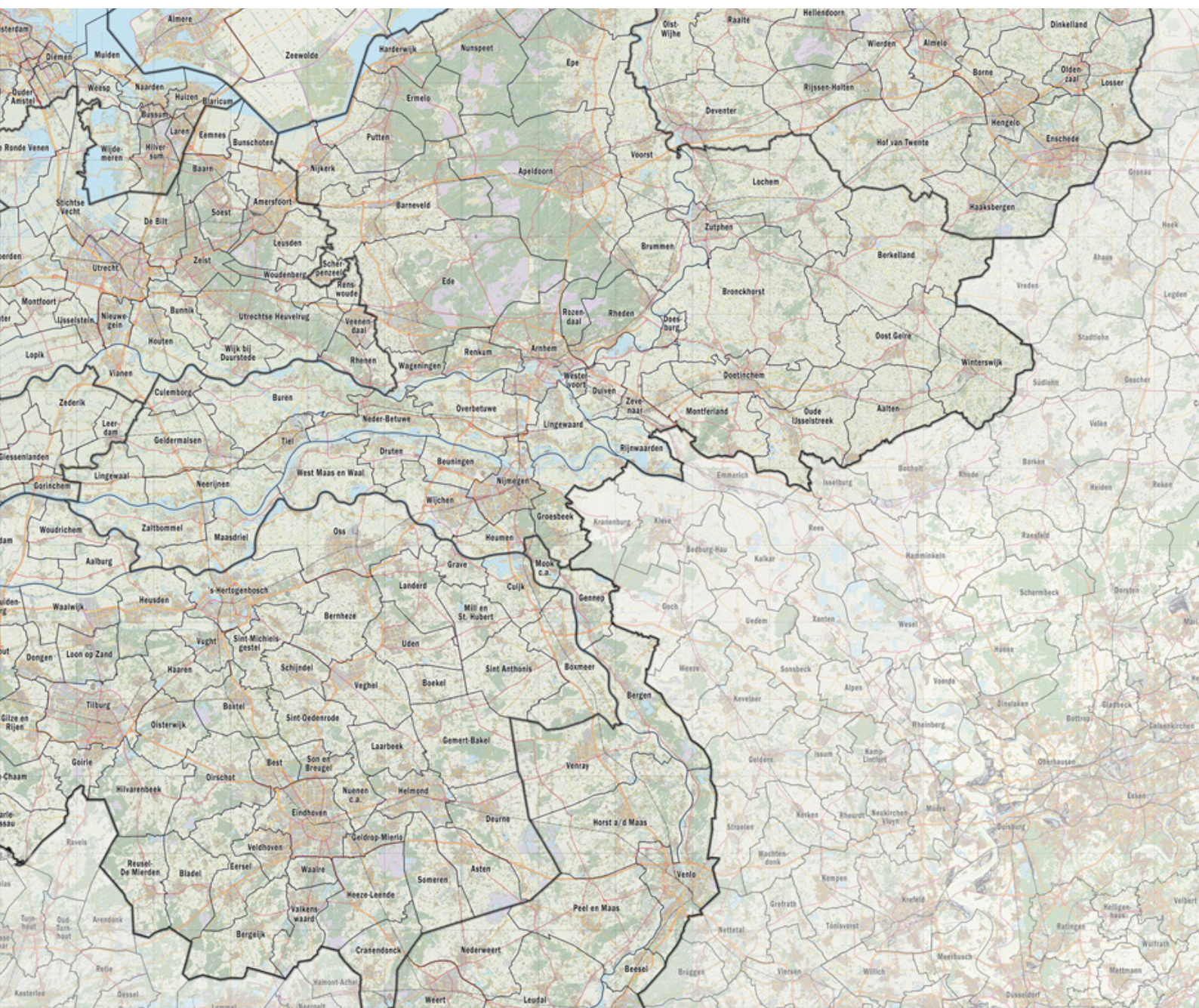

Bestuurlijke Netwerkkarten Crisisbeheersing

Netwerkkart 28 Cultureel erfgoed

Nederlandse Academie voor Crisisbeheersing en Brandweezorg
Postbus 7010
6801 HA Arnhem
Kemperbergerweg 783, Arnhem
www.nipv.nl
info@nipv.nl
026 355 24 00

Colofon

Ondanks de aan de samenstelling van de tekst bestede zorg kan de samensteller geen aansprakelijkheid aanvaarden voor schade ontstaan door eventuele fouten c.q. onvolkomenheden in deze publicatie.

Om deze publicatie te kunnen blijven ontwikkelen en verbeteren, ontvangen wij graag commentaar en suggesties ter verbetering. Vragen of opmerkingen kunt u sturen naar info@nipv.nl, onder vermelding van Bestuurlijke Netwerkkarten.

© Nederlands Instituut Publieke Veiligheid (NIPV) en provincie Noord-Holland, 2025

Auteur(s)	Merijn ten Dam
Contactpersoon	Merijn ten Dam

Datum	2025
Status	handboek
Versie	202504

Wij hechten veel belang aan kennisdeling. Delen uit deze publicatie mogen dan ook worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding.

Het Nederlands Instituut Publieke Veiligheid is bij wet vastgelegd onder de naam Instituut Fysieke Veiligheid.

28 Cultureel erfgoed

Crisistypen	> bedreiging van cultureel erfgoed door rampen, onlusten, bezettingen, aanslagen of gewapend conflict
Bevoegd gezag	> directeur collectiebeherende instelling > minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) > gemeenten en provincies voor (rijks)monumenten en archeologische monumenten > burgemeester of voorzitter veiligheidsregio (openbare orde en veiligheid in het algemeen)
Soorten maatregelen	> beschermingsmaatregelen roerend cultureel erfgoed op locatie > tijdelijk verplaatsen roerend cultureel erfgoed > beschermingsmaatregelen onroerend cultureel erfgoed > vernietiging archiefbescheiden ter bescherming van informatie

Algemeen

- > Cultureel erfgoed betreft roerend erfgoed (collecties en archieven), onroerend erfgoed (monumenten) en archeologie.
- > Cultureel erfgoed kan worden bedreigd tijdens rampen, onlusten, een bezetting, aanslag of gewapend conflict.
- > Bedreiging van cultureel erfgoed is in Europese en internationale regelgeving opgenomen in de definitie van een ramp en wordt ook specifiek genoemd bij overstromingen en landgrensoverschrijdende waterverontreinigingen. Tevens is de verplichting voor de bescherming van cultureel erfgoed bij een gewapend conflict internationaal vastgelegd.
- > Hoewel in Nederlandse wetgeving niet als zodanig expliciet benoemd, valt cultureel erfgoed onder het vitaal belang openbare veiligheid (fysieke veiligheid).
- > Cultureel erfgoed is daarom opgenomen in de Handreiking Regionaal Risicoprofiel.

- > Voorbeelden van bescherming van cultureel erfgoed zijn het veiligstellen (evacuëren) van collecties bij een dreigende overstroming en het beveiligen van een museum, archief of bijzondere bibliotheek bij onlusten.

Museale rijkscollecties en rijksarchieven

- > De minister van OCW beheert het merendeel van de museale rijkscollecties en hij is zorgdrager van archieven (van overheid of particulier) die aan een rijksarchiefbewaarplaats zijn overgedragen.
- > De ministers van Defensie, Financiën en VWS zijn verantwoordelijk voor de museale rijkscollecties die onder hun ministerie vallen.
- > Rijkscollecties (waaronder ook archieven) worden beheerd door collectiebeherende instellingen, zoals rijksmusea, andere musea of instellingen (in bruikleen), rijksarchiefbewaarplaatsen of het rijk zelf.

- > Rijksarchiefbewaarplaatsen zijn ondergebracht bij de Regionale Historische Centra.
- > In eerste instantie zal de directeur van een collectiebeherende instelling zelf maatregelen treffen (bij voorkeur op grond van een eigen integraal veiligheidsplan), waar nodig in samenwerking met de reguliere hulpverleningsdiensten.
- > Indien het behoud van cultuurgoederen in gevaar komt kan de minister van OCW aanwijzingen geven aan andere ministers, aan de directeur van een rijksmuseum of aan de directeur van een andere instelling die tevens een rijkscollectie in bruikleen heeft.
- > De minister past deze bevoegdheid normaal gesproken pas toe na de constatering door de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed dat de door de inspectie gegeven aanbevelingen niet worden opgevolgd. In geval van (acuut) gevaar voor de collectie kan de minister echter zo nodig direct, zonder tussenkomst van de inspectie, aanwijzingen geven.
- > De minister van OCW kan de Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal, de andere Hoge Colleges van Staat, de directeur van het Kabinet van de Koning en ministers tevens aanwijzingen geven over de zorg voor hun archiefbescheiden.
- > De minister van OCW kan ook aanwijzingen geven aan de commissaris van de Koning inzake zijn zorg over zijn archief als rijksorgaan, de Algemeen Rijksarchivaris (beheerder van de archieven die berusten in het Nationaal Archief) en aan directeurs van collectiebeherende instellingen voor wat betreft rijksarchieven. Hij kan zo nodig zelf beschermingsmaatregelen (laten) treffen.
- > Tevens beschikt de minister van OCW in buitengewone omstandigheden – net als alle andere ministers – over een algemene vorderingsbevoegdheid.

Onroerend cultureel erfgoed en andere collecties

- > De directeur van een andere collectiebeherende instelling (geen beheer van rijkscollectie) zal zelf de nodige beschermingsmaatregelen moeten treffen. Het betreft collecties in particulier, gemeentelijk of provinciaal beheer.
- > De eigenaar/beheerder van onroerend cultureel erfgoed (met inbegrip van rijksmonumenten) zal eveneens zelf de nodige beschermingsmaatregelen treffen.
- > Waar nodig en indien mogelijk worden de beschermingsmaatregelen in samenwerking met de reguliere hulpverleningsdiensten genomen.

Burgemeester en voorzitter veiligheidsregio

- > Handhaving van de openbare orde en veiligheid in en rond gebouwen waar collecties worden bewaard, valt onder de reguliere rampenbestrijding en handhaving openbare orde. Zie verder de *Bestuurlijke Netwerkaart rampenbestrijding algemeen & handhaving openbare orde*.
- > Een burgemeester of voorzitter veiligheidsregio kan daarnaast zijn (nood)bevoegdheden toepassen om beschermingsmaatregelen voor cultureel erfgoed te (laten) nemen.
- > Ten aanzien van rijkscollecties is optreden subsidiair aan eventueel optreden van de minister van OCW. De burgemeester (of voorzitter veiligheidsregio) past hier in beginsel zijn bevoegdheden dus niet toe, behoudens spoed.

Vernietiging archiefbescheiden

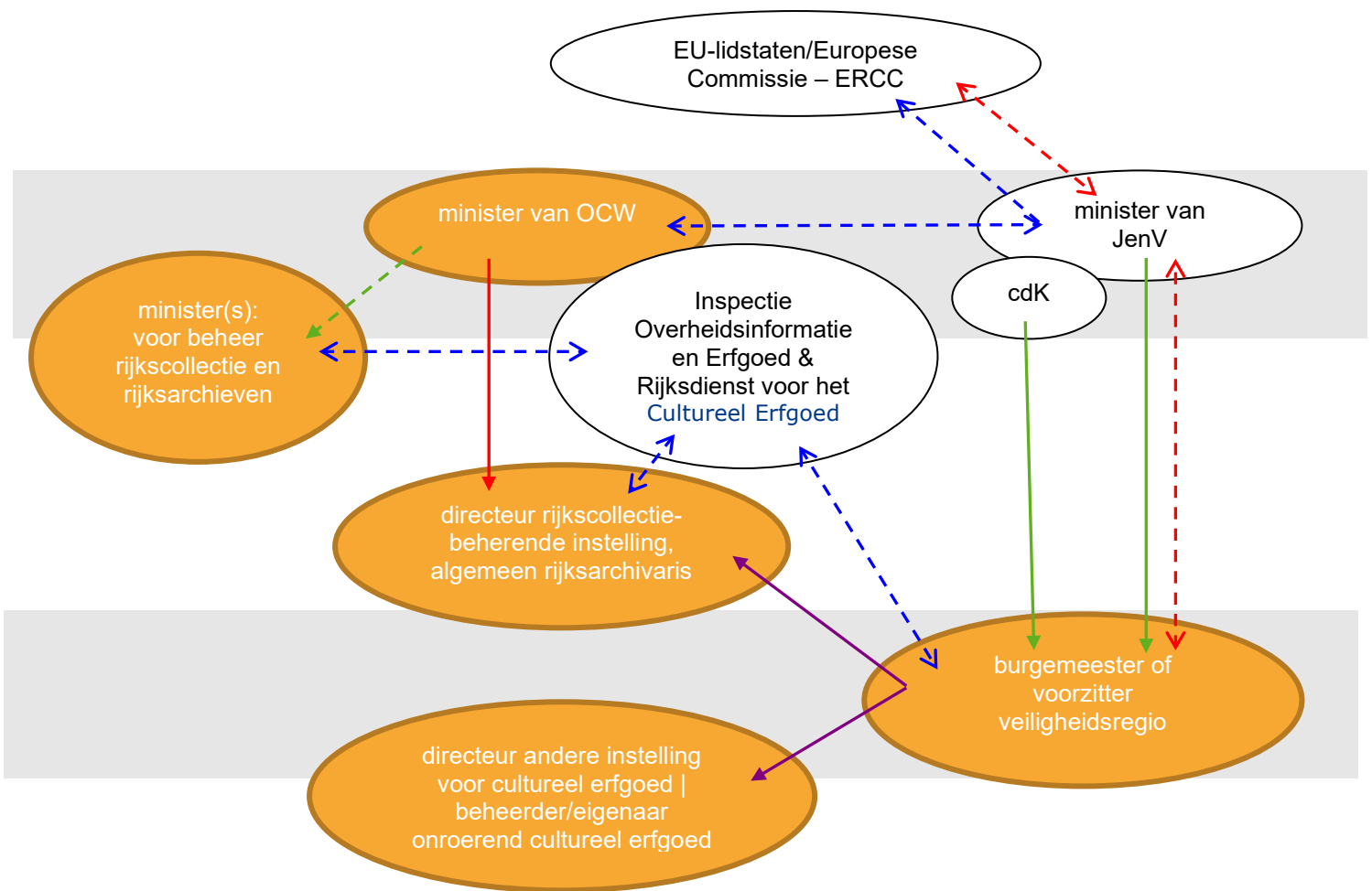
- > De Minister-President kan regels stellen over de vernietiging van archiefbescheiden en kan daarbij afwijken van de wettelijke verplichtingen met betrekking tot de vernietiging van archiefbescheiden.
- > Met name in het geval van oorlog of oorlogsgevaar kan vernietiging van archiefbescheiden zijn vereist om te voorkomen dat staatsgeheimen en andere

vitale gegevens in verkeerde handen komen.

- > Het is niet van belang of dit materiaal voor blijvende bewaring is bestemd.

Europese Unie

- > Lidstaten zijn verplicht om elkaar te informeren, als ook de Europese Commissie, in het geval van situaties die ernstige gevolgen kunnen hebben voor onder meer eigendommen, waaronder cultureel erfgoed, of als situaties grensoverschrijdende gevolgen (kunnen) hebben.
- > Het algemene mechanisme voor bijstand bij rampen (via het ERCC – *Emergency Response Coordination Centre*) kan ook worden benut ter bescherming van cultureel erfgoed, zie de *Bestuurlijke Netwerkaart rampenbestrijding algemeen & handhaving openbare orde*.

- - - - -> Informatie en afstemming
- - - - -> Bijstand
- - - - -> Maatregelen jegens bevolking/bedrijven
- - - - -> Bestuurlijk toezicht, tevens onderlinge informatie
- - - - -> Maatregelen OCW ten aanzien van rijksarchiefbewaarplaatsen of rijkscollecties
- - - - -> Aanwijzingen over beheer van rijkscollecties en zo nodig overname van beheer en over beheer rijksarchieven en zo nodig last onder bestuursdwang

NB 1. In dit schema staan niet de ministers van Defensie en van Financiën vermeld; zij zijn verantwoordelijk voor de onder hun vallende collecties.

NB 2. De inspectie en – indien in bruikleen uitgegeven door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed – ook deze rijksdienst, dienen bij schade te worden geïnformeerd.

NB 3. Voor OCW zijn geen rijksheren aangewezen. De informatierol ten opzichte van een gemeentelijk of regionaal beleidsteam kan worden vervuld door de RCE (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed).

NB 4. Onder rijksarchieven vallen ook de archieven van de cdK als rijksorgaan.

NB 5. Last onder bestuursdwang voor beheer rijksarchieven kan niet jegens Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal, de andere Hoge Colleges van